

PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

BIULETYN

Nr 3 (1576), 5 stycznia 2018 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski ● Bartosz Wiśniewski ● Rafał Tarnogórski
Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji)

Karolina Borońska-Hryniewiecka ● Anna Maria Dynier ● Aleksandra Gawlikowska-Fyk
Sebastian Płóciennik ● Patrycja Sasnal ● Justyna Szczudlik ● Marcin Terlikowski ● Tomasz Żornaczuk

Stosunki Chiny – Korea Południowa: próba wyjścia z impasu

Oskar Pietrewicz

Wizyta prezydenta Korei Płd. w Chinach (13–16 grudnia 2017) była spowodowana wolą poprawy stosunków dwustronnych. Kwestią sporną pozostaje instalacja w Korei Płd. amerykańskiego systemu THAAD, czemu sprzeciwiają się Chiny. Problemy dla relacji dwustronnych generuje również polityka Korei Płn. Bezradność wobec posunięć KRLD może sprzyjać zaangażowaniu dyplomatycznemu państw spoza regionu, w tym Polski, na rzecz złagodzenia napięć na Półwyspie Koreańskim.

Chiny i Korea Płd. są ważnymi partnerami gospodarczymi. W 2016 r. ich wymiana handlowa (bez Hongkongu) wyniosła ponad 210 mld dol. – większe obroty w regionie z ChRL ma tylko Japonia. ChRL jest największym partnerem handlowym Korei zarówno jeśli chodzi o eksport (ponad 25%), jak i import (ponad 20%). Z kolei dla Chin Korea jest największym źródłem importu (10%) i trzecim rynkiem zbytu (ponad 4%). W wymiarze bezpieczeństwa dialog tych państw jest potrzebny do łagodzenia napięć na Półwyspie Koreańskim i wielostronnej współpracy w sprawie KRLD. Ze względu na sojusz Korei z USA stosunki ChRL – Korea Płd. mają również wpływ na amerykańską politykę w regionie. Toczący się od ponad roku spór tych państw dotyczący instalacji amerykańskiego systemu antyrakietowego THAAD nie tylko komplikuje stosunki dwustronne, lecz także destabilizuje sytuację w Azji Wschodniej¹.

Spór o THAAD. Po czwartej próbie nuklearnej KRLD w styczniu 2016 r. administracja prezydent Park Geun-hye zainicjowała rozmowy z USA na temat instalacji w Korei systemu przeciwrakietowego. Porozumienie z lipca 2016 r. zakładało, że THAAD osiągnie pełną zdolność operacyjną do końca 2017 r. Od września 2016 r. do lutego 2017 r. trwały negocjacje w sprawie lokalizacji systemu na terenie należącym do koreańskiego koncernu Lotte. Pierwsze elementy baterii THAAD (dwie z sześciu wyrzutni) zostały rozmieszczone w Korei w marcu 2017 r.

Chiny sprzeciwiły się tej decyzji, argumentując, że radar wchodzący w skład THAAD może monitorować chińską przestrzeń powietrzną. W ramach sprzeciwu od końca 2016 r. zaczęły wywierać presję ekonomiczną na Koreę Płd. Miała ona charakter nieoficjalnych sankcji, które uderzały zwłaszcza w branżę turystyczną i rozrywkową – ograniczono wyjazdy chińskich turystów do Korei Płd., zakazano występów koreańskich artystów w ChRL. W kolejnych miesiącach chińskie władze utrudniały działalność w ChRL wybranych przedsiębiorstw z Korei (w tym Lotte) przez nakładanie na nie dodatkowych podatków, przeprowadzanie kontroli oraz bojkotowanie towarów i usług. Elementem presji ChRL było również zawieszenie kontaktów politycznych na wyższym szczeblu.

Według szacunków Hyundai Research Institute w wyniku chińskich sankcji straty dla gospodarki Korei Płd. wyniosły co najmniej 7,5 mld dol. Między styczniem a wrześniem 2017 r. Koreę odwiedziło 3 mln chińskich turystów mniej niż rok wcześniej (zmiana o 50%). Sankcje miały jednak wybiórczy charakter

¹ J. Szczudlik, *Zagrożenia dla bezpieczeństwa w Azji Wschodniej*, „Biuletyn PISM” nr 28 (1470), 21 marca 2017 r.

i służyły przede wszystkim nagłośnieniu sporu. Nie odbiły się negatywnie na wymianie handlowej Korei z ChRL, która wzrosła o ponad 10% (zarówno eksport, jak i import). Ostra retoryka władz Chin w połączeniu z presją ekonomiczną doprowadziła natomiast do wyraźnego wzrostu nastrojów antychińskich w społeczeństwie Korei Płd.

Eskalacja napięć przypadła na trwający od października 2016 r. do maja ub.r. kryzys polityczny w Korei Płd. związany z impeachmentem Park Geun-hye i przyspieszonymi wyborami prezydenckimi. Chiny liczyły, że pod wpływem presji ekonomicznej wybrany w maju 2017 r. prezydent Moon Jae-in wycofa się z porozumienia w sprawie THAAD. Początkowo Moon opowiadał się za wstrzymaniem instalacji systemu, twierdząc, że decyzja jego poprzedniczki była niezgodna z prawem. Jednak po kolejnych próbach rakietowych KRLD prezydent zgodził się na finalizację projektu, czyli zamontowanie pozostałych czterech wyrzutni.

Motywy poprawy stosunków dwustronnych. Mimo sporu o THAAD kolejne próby rakietowe i test nuklearny KRLD oraz napięcia na linii Korea Płn. – USA skłoniły władze ChRL i Korei Płd. do działań na rzecz poprawy wzajemnych stosunków. Większą determinację w tym względzie przejawia Korea Płd. Wizyta Moona w ChRL między 13 a 16 grudnia 2017 r. była zwieńczeniem jego wielomiesięcznych starań o poprawę relacji.

Już w trakcie kampanii wyborczej Moon podkreślał konieczność zakończenia presji ekonomicznej Chin i powrotu do dialogu na temat KRLD. Zapoczątkowane w maju wizyty wysłannika Moona w ChRL i spotkania przedstawicieli ministerstw spraw zagranicznych zaowocowały przyjęciem 31 października oświadczenia stron o potrzebie poprawy relacji. Korea Płd. zadeklarowała, że nie rozważa instalacji kolejnych baterii THAAD, dołączenia do amerykańskiego systemu obrony przeciwrakietowej w regionie ani powstania sojuszu USA–Japonia–Korea. Chiny utrzymały sprzeciw wobec rozlokowanej już baterii THAAD, ale zdecydowały się na częściowe wznowienie wymiany turystycznej i kulturalnej oraz dyskusję z Koreą na temat THAAD kanałami wojskowymi. Przy okazji listopadowego szczytu APEC w Wietnamie Xi Jinping zaprosił Moona do złożenia wizyty w ChRL. Grudniowe spotkanie przywódców w Pekinie nie wyszło jednak poza ogólnikowe deklaracje o potrzebie dalszej poprawy relacji i współpracy na rzecz rozwiązania kryzysu nuklearnego na Półwyspie Koreańskim.

Poza przyczynami gospodarczymi, poprawa relacji z Chinami wpisuje się w deklarowane przez Moona prowadzenie polityki jak najbardziej równego dystansu wobec USA i ChRL. Moon – nie kwestionując wartości sojuszu z USA – krytycznie ocenia agresywną retorykę Trumpa i pomysły uderzenia prewencyjnego na KRLD. W związku z kolejnymi prowokacjami KRLD Korea Płd. popiera wywieranie presji i nakładanie sankcji na Koreę Płn., ale uważa, że ostatecznie problemy bezpieczeństwa muszą być rozwiązane na drodze negocjacji. Republice Korei zależy na zdobyciu przychylności ChRL – jako państwa mającego największe możliwości wpływu na KRLD – dla przyszłych propozycji złagodzenia napięć w formule wielostronnej (na razie niedookreślonej).

Poprawa stosunków z Koreą Płd. jest istotna z punktu widzenia priorytetowo traktowanej przez Chiny stabilności w najbliższym otoczeniu. ChRL dąży też do utrzymania obu państw koreańskich w strefie swoich interesów². Chińskie władze liczą, że złagodzenie sporu o THAAD może wzmocnić relacje z Koreą Płd. kosztem jej stosunków z USA. Dalsze zadrażnienia z Koreą mogłyby przynieść również negatywne konsekwencje dla gospodarki ChRL. Ostatnie napięcia skłoniły przedsiębiorstwa i władze Korei Płd. do dywersyfikacji kontaktów gospodarczych. Ogłoszona w listopadzie przez Moona „New Southern Policy” kładzie szczególny nacisk na Azję Południowo-Wschodnią. Wpisuje się to w działania Japonii i Tajwanu, które w związku z napięciami politycznymi z ChRL starają się zmniejszyć uzależnienie gospodarcze od Chin m.in. przez zintensyfikowanie współpracy z państwami ASEAN.

Wnioski. Poprawa stosunków Chin i Korei Płd. pokazuje, że wspólnota interesów tych państw jest silniejsza niż dzielący je spór związany z instalacją THAAD. Jego akceptowalne dla obu stron złagodzenie oraz wizyta Moona w Chinach stwarzają szansę dalszego zbliżenia. Chiny wracają do polityki zacieśniania więzi z Koreą Płd., widząc w tym metodę zwiększenia swoich wpływów politycznych. Równocześnie niewykluczone jest dalsze wywieranie presji ChRL na Koreę Płd., m.in. przez podnoszenie tematu THAAD, w celu osłabienia jej sojuszu z USA. Stanowi to wyzwanie dla amerykańskiej polityki pogłębiania współpracy z sojusznikami w regionie.

Dynamika stosunków ChRL – Korea Płd. będzie warunkowała możliwość ich współpracy z USA w relacjach z KRLD. Ewentualne pogłębienie różnic między głównymi stronami zaangażowanymi na Półwyspie byłoby korzystne dla władz KRLD. Utwierdziłoby je w przekonaniu, że istniejące między tymi państwami podziały uniemożliwiają przyjęcie jednolitego stanowiska, zwłaszcza w kwestii realizacji sankcji wobec KRLD. Stanowiłoby to zachętę dla Korei Płn. do przeprowadzania kolejnych testów rakietowych i nuklearnych.

Przeciągający się impas na Półwyspie Koreańskim może sprzyjać zaangażowaniu państw spoza regionu. Od kilku miesięcy Korea Płd. kanałami dyplomatycznymi i za pośrednictwem ekspertów sonduje możliwości udziału państw UE w złagodzeniu napięć na Półwyspie. Z uwagi na niestałe członkostwo w Radzie Bezpieczeństwa ONZ i stosunki dyplomatyczne z obiema Koreami Polska może być aktywnym uczestnikiem dyskusji na temat dyplomatycznego rozwiązania kryzysu koreańskiego.

² J. Szczudlik, *Stanowisko Chin wobec kryzysu północnokoreańskiego*, „Biuletyn PISM” nr 118 (1560), 29 listopada 2017 r.